

SAŽETAK ODLUKE

ŠEREMET PROTIV BOSNE I HERCEGOVINE, CRNE GORE I SRBIJE OD 8. SRPNJA 2014. GODINE ZAHTJEV BROJ 29620/05

Istraga koju je provela BiH glede otkrivanja i kažnjavanja počinitelja ratnih zločina bila je u skladu s člankom 2. Konvencije

ČINJENICE

Tijekom 1992. godine, Bosnu i Hercegovinu zahvatio je rat u kojem je više od 100.000,00 ljudi poginulo, a oko 2.000,00 ljudi je izbjeglo. Godine 1995. rat je okončan, a Bosna i Hercegovina je podijeljena u dva entiteta, Federaciju BiH te Republiku Srpsku. Dana 25. svibnja 1993. godine ustanovljen je Međunarodni kazneni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (MKSJ), sa sjedištem u Den Haagu. MKSJ je ustanovljen kao međunarodno sudbeno tijelo koje ima primarnu nadležnost u odnosu na nacionalne sudove za kazneno djelo ratnog zločina. Do sada je MKSJ donio više od 70 osuđujućih presuda protiv fizičkih osoba za kazneno djelo ratnog zločina, a postupci protiv dvadeset osoba su još uvijek u tijeku. Tijekom 1996. godine osnovana je Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP). Prema podacima ICMP-a, na području BiH-a je putem DNA identifikacije identificirano više od 14.000,00 nestalih osoba, a domaća tijela su putem drugih metoda identificirala oko 8.000,00 nestalih osoba.

U razdoblju od 1992. do 1995. godine, Vojska Republike Srpske (VRS) kontrolirala je sarajevsko naselje Grbavicu. Tijekom prvih ratnih mjeseci, paravojna grupa VRS-a pod vodstvom Veselina Vlahovića ubila je, mučila i silovala veliki broj Bošnjaka i Hrvata. Prema navodima podnositelja, dana 9. lipnja 1992. godine navedena grupa ubila je podnositeljeve roditelje. Dana 29. ožujka 2013. godine, domaći sud donio je presudu kojom je Veselina Vlahovića proglasio krivim za čitav niz kaznenih djela protiv života, tijela i spolne slobode koja su tijekom 1992. godine počinjena na području Grbavice. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 42 godine.

Dana 28. prosinca 2005. godine, identificirano je tijelo podnositeljevog oca, a tijelo njegove majke još uvijek nije identificirano. Tijekom 2004. godine, Komisija za ljudska prava BiH utvrdila je kako je došlo do povrede čl. 3. i čl. 8. Konvencije te naložila Republici Srpskoj da dostavi podatke koje ima o podnositeljevim roditeljima te provede učinkovitu istragu radi pronalaska podnositeljevih roditelja i otkrivanja počinitelja. Komisija je podnositelju na ime naknade nematerijalne štete dosudila iznos od 5.000,00 BAM.

Podnositelj je protiv Republike Srpske pokrenuo parnični postupak pred domaćim sudom u kojem je podnositelju dodijeljen iznos od 35.000,00 BAM. Republika Srpska uložila je žalbu povodom koje je postupak još uvijek u tijeku.

Podnositelj je pred Sudom naveo kako smatra da su BiH, Crna Gora i Srbija odgovorne za nestanak njegovih roditelja te kako tijela BiH nisu provela učinkovitu istragu, niti su odgovorila na njegovu patnju na odgovarajući način.

OCJENA SUDA

U odnosu na članak 2. Konvencije

Sud je ustanovio kako, u odnosu na materijalni aspekt čl. 2. Konvencije, nije vremenski nadležan za postupanje u ovom predmetu, budući da se radi o događaju iz 1992. godine, a Konvencija je u BiH stupila na snagu tek 2002. godine. Međutim, Sud je vremenski nadležan za postupanje u odnosu na postupovni aspekt čl. 2. Konvencije.

Prilikom ispitivanja je li istraga u ovom predmetu bila učinkovita, Sud je zaključio kako je unatoč zastojima ona dovela do identifikacije podnositeljevog oca što samo po sebi predstavlja veliki uspjeh ako se u obzir uzme veliki broj žrtava koje su stradale tijekom rata. Sud shvaća kako je podnositelj pretrpio bol zbog toga što nije identificirano tijelo njegove majke, međutim ističe kako to nije samo po sebi dovoljno za utvrđivanje povrede čl. 2. Konvencije.

Sud je ustanovio kako je istraga dovela do otkrivanja i kažnjavanja vođe i dvojice članova paravojne skupine koja je počinila zločine nad hrvatskim i bošnjačkim stanovništvom na području sarajevskog naselja Grbavica tijekom 1992. godine. Štoviše, MKSJ je donio osuđujuću presudu protiv jednog od organizatora navedenih stradanja. Iako u konkretnom predmetu nije došlo do kažnjavanja svih neposrednih počinitelja, Sud ističe kako čl. 2. Konvencije ne zahtjeva od domaćih tijela da pokrenu kazneni progon bez obzira na dostupna dokazna sredstva. Naime, državna tijela nikada ne smiju olako pokretati kaznene progone kod sumnje da je došlo do stradanja većeg broja žrtava budući da se okrivljenik u takvim predmetima nalazi pod budnim okom javnosti zbog čega može doći do ugrožavanja njegovog ugleda te privatnog i obiteljskog života. Polazeći od pretpostavke nevinosti iz čl. 6. st. 2. Konvencije, Sud naglašava kako glasine i tračevi ne mogu biti osnova za pokretanje kaznenog progona koji može opasno naštetiti okrivljenikovom ugledu i privatnom životu.

Sud je zaključio kako je istraga u ovom predmetu bila učinkovita jer je dovela do otkrivanja i kažnjavanja osoba odgovornih za nestanak i smrt podnositeljevih roditelja.

Vezano za pitanje je li podnositelj imao pristup istrazi, Sud naglašava kako čl. 2. Konvencije ne zahtjeva od domaćih tijela da obavještavaju podnositelje o svakoj poduzetoj radnji niti da im omoguće pristup dokumentima prikupljenim tijekom istrage. Domaća tijela nisu dužna obavještavati članove obitelji žrtava o pojedinim radnjama koje su poduzete protiv pojedinaca i o njihovim imenima. Naime, članovi obitelji žrtava bi tada neosnovano mogli zaključiti kako su određene osobe protiv kojih su radnje poduzete krive za ono što im se stavlja na teret. U svakom slučaju, postupci pred domaćim sudovima su javni, a rasporedi ročišta su u načelu dostupni. Sud ujedno smatra da je obavještavanje putem priopćenja za medije i grupnih sastanaka sa žrtvama prikladno kada je riječ o ovako velikom broju postupaka za ratne zločine i broju žrtava.

U pogledu prigovora nepravodobnosti istrage treba navesti da je Sud istu ispitivao počevši od 2005. godine pa nadalje, jer su domaća tijela tek tada bila u mogućnosti ispitivati slučajeve nestanka civila tijekom ratnog stanja. Istraga koja se provodi u slučajevima ratnog stradanja drugačija je od istrage koja se provodi u normalnim okolnostima. Sud je utvrdio kako nakon 2005. godine nije došlo do značajnijeg razdoblja neaktivnosti u istrazi zločina koji su počinjeni na području Grbavice. Domaća tijela su ispitala više od stotinu osoba te donijela osuđujuću presudu protiv tri osobe. Slijedom navedenog, Sud smatra kako je istraga provedena pravodobno i učinkovito, sukladno zahtjevima iz čl. 2. Konvencije.

U odnosu na članak 3. Konvencije

Sud je utvrdio da nije došlo do povrede čl. 3. Konvencije jer je istraga provedena učinkovito, a podnositelj je mogao od nadležnih tijela dobiti informaciju o poduzetim radnjama. Štoviše, domaći sud je podnositelju na ime naknade nematerijalne štete dosudio iznos od 35.000,00 EUR radi pretrpljene boli zbog nestanka roditelja.

U odnosu na odgovornost Crne Gore i Srbije

Sud je uzeo u obzir kako postoje dokazi koji ukazuju na činjenicu kako su u ratnim operacijama na području BiH sudjelovale srpske vojne snage te kako se odgovornost države članice može proširiti i na postupanja državnih agenata izvan njezine teritorijalne jurisdikcije. Međutim, budući da je Konvencija u odnosu na Srbiju i Crnu Goru stupila na snagu 3. ožujka 2004. godine, a radi se o događajima iz 1992. godine, Sud nije vremenski nadležan za postupanje.

Slijedom navedenog, Sud je donio odluku kojom je zahtjev podnositelja odbacio kao nedopušten.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.